

EL CONTINGUT DE FETS I CONCEPTES PER A LES PAU

1: La Restauració: evolució política, social, econòmica i demogràfica (1875-1931)

- El sistema polític de la Restauració

Alfons XII, Manifest de Sandhurst

Final de la guerra carlina (Savalls, Tristany a Catalunya) Carlisme via política

Final de la guerra cubana/ pau de Zanjón (Martínez Campos)

- Cánovas del Castillo. Sistema polític de la Restauració: Bipartidisme i Torn de partits dinàstics – conservador amb Cánovas i liberal amb Sagasta-, *Constitució de 1876* (Flexible, Monarquia Constitucional, Confessional però tolerant; sufragi depenent del govern) Alternança política i *fraud electoral*, (oligarquia_ terratinents, burgesia i Església_ i *caciquisme*)

- *Oposició política* de carlins, republicans, socialistes i nacionalistes _catalanistes_

- *Oposició social* dels obrers socialistes (PSOE i UGT, 1888) i anarquistes (Anarcosindicalisme i anarcocomunisme)...

- Pacte del Prado (1885, amb la mort d'Alfons XII) consolida alternança pacífica en la Regència de Maria Cristina

- Guerra de Cuba (1895-1898) Segona guerra cubana/ Weyler/ Intervenció americana, el Maine/ derrota espanyola/ Pau de París/ Pèrdua colònies

- Les crisis polítiques del període de la Restauració (1898-1923)

- Guerra de Cuba i pèrdua de les colònies (1895-1898) Conseqüències: *Regeneracionisme* (necessitat de regeneració del sistema) / *Repatriació de capitals* (reactivació industrial)/ S'estén la crítica sociopolítica (*La generació del 98*)

- Crisi del sistema de la Restauració: Crisi del torn de partits (Manca de líders carismàtics i una forta inestabilitat política) Conservadors amb Antonio Maura ("revolució des de dalt")/ Liberals amb José Canalejas // Oposició nacionalismes (Lliga Regionalista, PNB...) Republicans i moviment obrer (*El PSOE amb Pablo Iglesias/ Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria -CADCI- /Solidaritat Obrera, 1907/ CNT , 1911.*)

- Les grans crisis de 1902 a 1917:

- Assalt a la redacció de Cu-Cut! i La Veu de Catalunya, 1905// Llei de les Jurisdiccions, 1906 // Solidaritat Catalana , 1907

- 1909 La Setmana Tràgica: Guerra del Marroc (crida de reservistes)/ Vaga i revolta anticlerical/ Duríssima repressió/ Execució de Francesc Ferrer i Guàrdia/ Campanya "Maura, no!"

- La crisi de 1917: La gran crisi parlamentària (Assemblea de parlamentaris, F. Cambó),/ Social (Vaga general revolucionària)// i Militar (Juntetes de Defensa)

- Crisi política i social (1917-1923): Inestabilitat política (13 governs), social (Inflació i crisi de postguerra mundial i Vaga canadenca de 1919)/ Es genera un clima de tensió i violència (pistolisme)

- Desastre d'Annual en 1921 (guerra Marroc), insurrecció Abd el-Krim

- La dictadura de Primo de Rivera

Cop d'Estat/ Directori Militar 1923-192: "cirurgia de ferro", origen en el regeneracionisme, suport de cacics i oligarques, burgesia financera i industrial, terratinents/

Oposició: nacionalismes català (Conspiració de Prats de Molló, Estat Català, Francesc Macià), basc i gallec/ Moviment obrer (PSOE i UGT, acostament a la dictadura en els primers temps). L'anarquisme, il·legal i perseguit (FAI, Federació Anarquista Ibèrica, 1927) / Intel·lectuals, universitaris (Ortega i Gasset, Unamuno...)

Problemes:

Resolució problema del Marroc: Aliança amb França, desembarcament Alhucemas, derrota de Abd El-Krim/ Disminució de la conflictivitat social: prosperitat econòmica, menys vagues, repressió policial "Llei de fugues" Martínez Anido...

Directori Civil: 1925-1930. Creació Assemblea Nacional Consultiva, d'elecció corporativa/ Unió Patriòtica / Obres públiques: Xarxa d'infraestructures (Carreteres, xarxa ferroviària, política hidràulica –embassaments i canals-

Caiguda del dictador: Oposició creixent (revoltes militars com la "sanjuanada" avortades) , crisi econòmica (crac del 29) intel·lectuals (Ortega i Gasset..."Monarquia es delenda") republicans, oposició UGT i PSOE, nacionalismes perifèrics...Pacte de Sant Sebastià, 1930.

Gener de 1930, dimissió de Primo de Rivera, nou govern de Dámaso Berenguer ("Dictablanda")

- Evolució demogràfica i econòmica d'Espanya i Catalunya (1875-1931)

Demografia XIX: Lent creixement (Mortalitat alta 30 per mil) *Guerres cubana, carlina, epidèmies* (còlera, 1885) *Crisis de subsistència* (Andalusia) / **Molt moviment migratori** (Èxode rural, Emigració a la perifèria i a Amèrica)

Demografia XX: Modernització del règim demogràfic (Lenta baixada de natalitat, fort descens de la mortalitat, Millores higièniques i sanitàries) / **Forta mobilitat de la població** (Migracions internes, anys 20) **Forta urbanització** (Creixement de ciutats com Barcelona o Madrid, Transformacions urbanístiques - Eixample-) **Augment de l'emigració exterior** (Cap a Amèrica, Algèria i a França) **Població activa primària es redueix un terç** (Continua sent la primària la més important a Espanya, a Catalunya la meitat es dedica a la secundària)

Economia: Etapes segle XIX (Període de creixement / Expansió del ferrocarril / Innovació agrícola -Vinya, fins a la fil·loxera- / Expansió siderometal·lúrgica al País Basc, / A Catalunya (sector tèxtil) amb augment de colònies industrials, necessitat de proteccionisme.

Etapes segle XX (Pèrdua de les colònies, repatriació de capitals, influència de la Primera Guerra Mundial – demanda industrial, beneficis, inflació, crisi social-, crisi de postguerra, creixement anys vint, depressió anys trenta)

Agricultura: *Gran pes en l'economia del país* / **Poca productivitat** en general (Endarreriment, Poca modernització, Necessitat de **proteccionisme**) **En algunes zones -Catalunya, litoral-** (Modernització i especialització -oli-) **Desigual repartiment de la terra** (Espanya meridional de terratinents, Espanya del nord amb una propietat més dividida) Provoca **conflictivitat social** (Unió de Rabassaires) **Polítiques estatals** (Anys 20 millores en el regadiu / Durant la república: Reforma agrària, Llei de Contractes de Conreu)

Indústria: **Poca productivitat** / **Regionalització industrial** (Tèxtil a Catalunya i siderometal·lúrgica al País Basc) / Necessitat de **proteccionisme** / **Més pes de la indústria de béns d'equip que de béns de consum** / La **indústria guanya importància respecte al sector primari** / **Nous sectors industrials** (Químic, elèctric, petroli, ciment) / **Enorme importància de la Primera Guerra Mundial**

- Evolució del moviment obrer: socialisme i anarquisme

Durant la Restauració- Repressió i clandestinitat./ Llibertat amb els liberals: Dret d'associació (**PSOE**_1869, **UGT**_1888). **Anarquisme** divisió entre **anarcocol·lectivistes** (Bakunin, sindicalisme) i **anarcocomunistes** (Kropotkin, Malatesta, "propaganda pel fet" "acció directa", terrorisme) / **Atemptats:** Martínez Campos, Liceu, Corpus. Assassinat de Cánovas del Castillo, 1897/ **Repressió indiscriminada** (Processos de Montjuïc) / **Inici segle XX:** - **Condicions de vida d'estricta subsistència/ Creixement urbà accelerat, desintegració social...** barris obrers, residencials burgesos (eixample) /odi genèric contra les classes riques.

- **Condicions laborals precàries** (jornades de 10 a 12 hores, diumenge laborables, no higiene, no contractes, no assegurances, sous baixos) **Males condicions de vida** (analfabetisme, malgrat l'acció de la Mancomunitat; degradació social...)

- **Mobilització.- Conscienciació** a través de la premsa (La Publicidad, El Diluvio, La Huelga General...)

Anticlericalisme/ Cases del Poble, ateneus, sindicats...

- **Ideologies:** Socialista (UGT, PSOE, el PCE –escissió del PSOE a l'any 1921- que formava part de la Tercera Internacional; Solidaritat Obrera (1907) / anarquisme amb la CNT (1911) , Congrés de Sants 1918/ l'**anarquisme a Catalunya** dividit en **anarcosindicalistes** (Joan Peiró i Àngel Pestaña) i els integrats a la **FAI** (Diego Abad de Santillán, Francisco Ascaso, Buenaventura Durruti i Joan Garcia Oliver)

- **La dinàmica social del moviment obrer:** vagues i manifestacions (reivindicacions laborals, jornada de 8 hores)

Acció de la patronal (Locauts, Sindicats Lliures –pistolers- assassins) Acció policial (Llei de fugues) // Entre 1919 i 1923 el pistolisme. Assassinats de Francesc Layret, Salvador Seguí "el noi del sucre", Eduardo Dato –president-

- **Els fets més importants:** 1909, Setmana Tràgica/ 1917, vaga general revolucionària/ 1919, vaga la Canadenca

- Evolució de la condició femenina

- **Funció natural d'esposa i mare/ Àmbit domèstic/** A les classes baixes també es treballa a la fàbrica o es fa feina a domicili (**doble jornada laboral**) **Salari més baixos.**

- **Discriminació legal:** Sense dret al vot /Jurídicament sotmeses a l'home /

- **Lluita reivindicativa:** Sense moviment feminista a Espanya del XIX /**Dret a una educació femenina digna** (Concepció Arenal, Emilia Pardo Bazán)

. **A les classes treballadores: Millorar les condicions laborals** (**Teresa Claramunt, anarquisme**)

- Les arrels del catalanisme polític: cultura, consciència i identitat nacional catalana al segle XIX abans de la Restauració.

Renaixença literària i cultural (anys 30)/Bonaventura Carles Aribau ("La Pàtria")/Joaquim Rubió i Ors ("Lo Gaïter del Llobregat")/ **Jocs Florals** (1859) /Universitat de Barcelona, Ateneu Barcelonès, Acadèmia de Bones Lletres/"Serafi Pitarrà (literatura popular)
Influències ideològiques del *tradicionalisme* (carlisme) i el *republicanisme federalista*.

- Les formulacions del catalanisme polític fins a la Segona República.

Segle XIX

- **Valentí Almirall** (federalista) _Lo Catalanisme, Diari Català, Centre Català, Congressos, el **Memorial de Greuges (1885)** _codi civil, proteccionisme, llengua...)
- **Lliga de Catalunya** (**Àngel Guimerà, Lluís Domènech i Montaner**), el **Missatge a la Reina Regent (1888)**
- **Torras i Bages** (catalanisme conservador i cristià) _La Tradició Catalana.
- **Unió Catalanista** (**Les Bases de Manresa**, 1892 _bases per a una constitució catalana.)

Segle XX

- **Enric Prat de la Riba** ("La nacionalitat catalana", 1906
- **Catalanisme conservador** La Lliga Regionalista, 1901 (Francesc Cambó, Prat de la Riba, Puig i Cadafalch...) Hegemonia catalanista, encapçala la Solidaritat Catalana (1907), dirigeix la Mancomunitat (1914-1923) / dues escissions: el Centre Nacional Català (1906) i Acció Catalana (1922)
- **Catalanisme d'esquerres**: Partit Republicà Català (1917) amb Francesc Layret, Marcel·lí Domingo i Lluís Companys / Unió Socialista de Catalunya
- Estat Català, amb Francesc Macià (durant la dictadura de Primo de Rivera_ fets de Prats de Molló)
- Entre els partits no catalanistes, però d'esquerres, el populista Partit Radical de Alejandro Lerroux.

- La Mancomunitat de Catalunya.

- Unió quatre diputacions/ Canalejas/ Enric Prat de la Riba, primer president/
- **Òrgans**: Govern de Mancomunitat (8 consellers), Presidència, Assemblea General (96 diputats)/ Competències migrades, finançament escàs/
- **Obra**: **Obra educativa i cultural** (Institut d'Estudis catalans, normativa ortogràfica, Pompeu Fabra, xarxa de biblioteques –Biblioteca de Catalunya-, Escoles d'estiu, escoles de grau mitjà –Escola Industrial-, d'obriers especialitzats –Escola del Treball- ,Escoles d'Administració, Infermeres, Art Dramàtic, Bells Oficis...
Preservació i catalogació del Patrimoni Històric Català – Taüll-, **Obres públiques**, construcció d'infraestructures... És abolida per Primo de Rivera.

3: La Segona República (1931-1936)

- El pas de la dictadura a la República. La Constitució republicana.

- Govern de Dámaso Berenguer/ Desprestigi dels partits dinàstics (Conservador i Liberal) / Monarquia impopular a causa de la dictadura /
- **Iniciativa de les forces antidinàstiques; Pacte de Sant Sebastià** (Republicans, socialistes...), **objectius:** enderrocar la monarquia, proclamar república i crear govern provisional que convoqués eleccions democràtiques / Insurreccions fracassades (Jaca)
- Febrer 1931 dimissió Berenguer, nou govern Almirall Aznar/ **convocatòria eleccions municipals del 12 d'abril/** victòria republicana a les ciutats de província (41 de 50)
- El **14 d'Abril** es crea un **govern provisional amb Niceto Alcalà Zamora** / A Catalunya **Francesc Macià** (ERC) proclama la **República Catalana** *dins d'una Federació Ibèrica.*
- Alfons XIII marxa a l'exili.

- Evolució demogràfica i econòmica d'Espanya i Catalunya durant el període republicà.

- **Context internacional de crisi** /
- **Demografia:** caiguda de la natalitat (27,97 ‰) i de la mortalitat (16,30‰) Creixement població (3,8‰) / Concentració urbana
- **Població activa:** Espanya sector agrari molt important
- **Economia:** Crisi econòmica / Desaparició del corrent migratori exterior/ Atur als anys 35 i 36 (33% de la població activa)/ Malestar social i conflictes laborals (ocupacions de terres, vagues i revoltes)
- **Conseqüències socials:** Desequilibri en la distribució de la renda, analfabetisme, domini social dels cacics... La República va aixecar expectatives desmesurades i temor i preocupació entre les classes de mentalitat tradicional davant de les reformes.

- Les grans fases polítiques de la República: modernització i resistències.

- El **govern provisional:** Niceto **Alcalà Zamora** / **primers decrets** (Jornada de vuit hores al **camp**; en **educació** xarxa de biblioteques, millor sou mestres i més escoles; amb l'**exèrcit** jubilació anticipada als oficials més grans i creació **guàrdies d'assalt**) / Problemes amb l'**Església** (pastoral del Cardenal Segura, atacs a convents religiosos i passivitat de les forces d'ordre públic)
- **Període constitucional: Eleccions de juny de 1931** (Victòria d'esquerres i centre, PSOE -116-, Partit Radical de Lerroux -90-, Partit Radical-Socialista de Marcel·lí Domingo -56-, ERC de Macià -36-/ **La Constitució de 1931** (Valors laics i d'esquerra, una cambra, aconfessional i prohibició d'ensenyament als ordres religiosos, llibertats individuals, autonomies...sufragi universal maculí i femení)
- **Govern progressista:** **Bienni reformista** (**Llei de reforma agrària** amb repartiment de terres entre els jornaleros –lentitud i decepció– Insurrecció militar de Sanjurjo (1932). Agitació dels obrers i camperols -anarquista al Alt Llobregat i camperols andalusos a Casas Viejas, 1933- // **La qüestió autonòmica** amb l'estatut de Catalunya/
- **Bienni conservador o "negre"** (1933-1936) Victòria de la CEDA (José Maria Gil-Robles) i del partit Radical (Alejandro Lerroux). Viratge a la dreta. Noves formacions polítiques dretanes (JONS de Ramiro Ledesma, Falange Española de José Antonio Primo de Rivera-, Bloque Nacional de Calvo Sotelo. El govern de dretes (primer de **Lerroux** i després, octubre 1934, amb la **CEDA**) s'enfronta amb la Generalitat (anticonstitucionalitat de la Llei de Contractes de Conreu) i contra les reformes del bienni reformista. Sector de PSOE i UGT preparen vaga general al 5 d'**octubre de 1934** **Revolució d'Astúries** (*insurrecció armada dels socialistes – Largo Caballero-*), i **proclamació, 6 d'octubre, de l'Estat Català de Lluís Companys**. Repressió (exèrcit amb Franco) Suspensió de l'autonomia catalana i empresonament del govern de la Generalitat.// La repressió contra l'esquerra i els casos de corrupció (**estraperlo**) enfonsen el govern radical-cedista. Noves eleccions, 16 de febrer del 36 (Victòria del Front Popular). **A Catalunya el Front d'Esquerres** contra el **Front Català d'Ordre** (Lliga Catalana)
- **Govern del Front Popular** (Febrer de 1936). Es recupera la tasca reformista. Radicalització extrema dreta i esquerra revolucionària (tensió social, violència). **Conspiració militar** (Mola, Franco, Sanjurjo...) Assassinats de José Castillo i Calvo Sotelo. Aixecament del 18 de juliol.

- La Generalitat Republicana: l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia, l'evolució política i l'obra de govern. L'hegemonia del catalanisme d'esquerres.

- **El procés autonòmic:** els polítics catalans renuncien a la sobirania nacional i a l'Estat federal, accepten la Generalitat/ Comissió de representants d'ajuntaments elaboren avantprojecte d'Estatut (**Estatut de**

Núria, 1931) aprovat en referèndum/ A Madrid, a les Corts espanyoles, és retallat i aprovat l'any 1932 (Estatut d'Autonomia de 1932), després d'una llarga discussió i campanya anticatalanista (Ortega y Gasset, Unamuno, "El Imparcial")

- **Les diferències:** **E, Núria** (dret de Catalunya a l'autodeterminació, Estat autònom en una república federal, català única oficial, control de l'ensenyament...) **E. del 32** (Regió autònoma, cooficialitat del català, doble xarxa educativa...)/ conservava, però, àmplies competències sobre legislació de dret civil, administratiu, judicial i ordre públic.

- les primeres eleccions autonòmiques (novembre del 32) triomf d' ERC amb **F. Macià** / Substituït, a la seva mort, per **Lluís Companys**.

- **Obra de govern:** *Limitacions estatutàries i financeres* (dependència financera amb Madrid) / *Traspassos* (serveis d'ordre públic i de justícia) / *Actuacions d'àmbit econòmic, social* (Institut contra l'Atur Forçós, Consell del Treball i Assistència i Previsió Social...) **sanitat, ensenyament i cultura** (campanyes de vacunació, creació d'Escola Normal Mixta, coeducació, colònies d'estiu, biblioteques, conservació de patrimoni... normalització de la llengua catalana amb la publicació del *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra) Milliores en la condició de la dona (equiparació jurídica conjugal)

- La condició femenina durant la Segona República

- És el període en el qual les dones voten per primer cop a Espanya i a Catalunya el dret matrimonial les equipara legalment per primera vegada a la història amb l'home.

- **Reforma del codi civil** (equiparació jurídica conjugal)

4: La guerra civil (1936-1939)

- Causes de la guerra civil espanyola i plantejament del conflicte. El context europeu.

- **El preàmbul:** la conspiració militar (UME, Mola) temor a la revolució social / Deteriorament de l'ordre públic, amb pobra reacció del govern / Radicalització i divisió social i ideològica del país.

- **Els governs del Front Popular:** *Programa del Front Popular* (reforma agrària, educació, amnistia i restabliment de la Generalitat i autonomia catalana.) / **Manuel Azaña** substitueix a Alcalà Zamora en la presidència. / Nou govern de Casares Quiroga: **desordre públic al camp** (vagues i ocupació de terres); **atacs als edificis religiosos** i els **atemptats polítics** (grups extremistes, falangistes, monàrquics, anarquistes i comunistes) amb assassinats com els de Calvo Sotelo (polític monàrquic) o José Castillo (guàrdia d'assalt).

- **La radicalització social i política:** **A la dreta: la Falange i les JONS** (alternativa autoritària feixista, violenta, forces paramilitars) i els **requetès** (carlins a Navarra) / **A l'esquerra:** un **PSOE** dividit (*revolució social* de Largo Caballero i *socialdemòcrata* d' Indalecio Prieto) **CNT** (amb domini de la FAI) **POUM** (Partit Obrer d'Unificació Marxista, amb **Andreu Nin**) **PSUC** (Partit Socialista Unificat de Catalunya)

- **La conspiració:** El govern del Front Popular apartà els oficials perillosos. (Franco a Canàries i Godeu a Mallorca) Després de diverses accions conspiratives, el **general Mola** ("el director"), des de Pamplona, organitzà la que provocaria la guerra. **L'assassinat de Calvo Sotelo** hi ajudà, però també alguns importants financers (Joan March) i terratinents. Subvencionaren la conspiració (l'avió "*Dragon Rapide*" que portà Franco de les Canàries al nord del Marroc)

- **La insurrecció:** La revolta militar es va iniciar a **Melilla el 17 de juliol de 1936**. Franco hi arriba el dia següent i es converteix en el cap de l'exèrcit d'Àfrica. No hi ha perdó pels que no acceptin la insurrecció (nova legalitat mitjançant la violència). / Sevilla (amb Queipo de Llano) i altres generals (Mola...) el 18 de juliol a la península.

- **Una Espanya dividida:** La insurrecció no triomfà arreu. Els **rebels** triomfen a l'**Espanya rural** (Castella, Aragó, Galícia, Navarra, nord d'Extremadura, petita part d'Andalusia occidental, i Mallorca, Eivissa i Canàries, amb el Protectorat marroquí) / La resta del país resta **fidel a la República (zones industrials)**. **A Catalunya** la insurrecció a Barcelona fou el 19 de juliol, frenades pels obrers (**CNT-FAI**) i les forces de l'ordre (**mossos d'esquadra, guàrdies d'assalt i Guàrdies Civils**)

- **El poder a la zona republicana:** Atacs a convents i esglésies. Creació de **comitès locals i provincials (amb hegemonia de la CNT, a Catalunya)** que es fan amb el poder en detriment de govern central, Generalitat i ajuntaments. En els primers mesos els comitès cometien **abusos de poder i assassinats**. L'exèrcit havia desaparegut, es van crear les **milícies populars**.

- **El poder a la zona insurrecta:** Violència extrema per part de l'exèrcit, control absolut, unitat de comandament.

La llarga guerra sotmet al poble a la duresa dels **bombardejos** a les zones civils i a una **subsistència molt precària**.

- **El context internacional:** Una lluita ideològica entre comunistes, feixistes i demòcrates. La República es veu perjudicada per la decisió francesa i anglesa de no intervenir (El **comitè Europeu de No-Intervenció**) Alemanya (l'enió Còndor), Portugal i Itàlia ("*Corno Truppe Volontarie*") ajudaran a Franco. La República obrà

- Les fases militars de la guerra

- **Els primers mesos (1936): Guerra de columnes / Objectiu dels rebels: Madrid** / Pas de soldats d'Àfrica a la península (aviació italiana) / Control de Còrdova i Granada i Sevilla, anant pujant per Extremadura / El govern de la República es trasllada a València. / Mola ocupa Irun i Sant Sebastià / Les milícies republicanes són frenades a Osca, Saragossa i Terol (desorganització i poca preparació) / Fracàs en l'expedició a Mallorca. Franco allibera l'Alcàsser de Toledo / La defensa de Madrid (Miaja, "No pasaran!!") / La capital no es rendeix.

- **La segona fase: intent d'encerclar Madrid amb les batalles de Jarama i Guadalajara** (fracàs dels rebels) / El fracàs empeny Franco a la **conquesta de Màlaga** (gener de 1937) i del **nord d'Espanya** (juny-octubre de 1937) malgrat la resistència obrera i popular a Bilbao i Astúries. En aquesta ofensiva se situa el bombardeig de Gernika.

- **La tercera fase:** La República inicia les **ofensives de Terol** (gener de 1938) / **Contraofensiva franquista** a Terol, a l'Aragó i Catalunya (entrada a Lleida abril del 38) i al nord del País Valencià **arribant al Mediterrani**, separant Catalunya de la resta de la República. En aquests moments el govern de la República ja es troba a Barcelona.

- **La quarta fase:** La **batalla de l'Ebre (100.000 morts!!)**. Enrique Líster, Vicente Rojo... Un Exèrcit Popular, sota domini comunista, i preparat... Juliol de 1938 malgrat les victòries inicials, la contraofensiva franquista trenca el front. Comença l'**ofensiva final contra Catalunya** (desembre de 1938). Al febrer entra a Barcelona. El 28 de març entren a Madrid. L'1 d'abril la guerra s'acaba.

- Reacció i revolució a les reraguardses. Feixisme, anarquisme, socialisme i comunisme davant la guerra. La repressió.

- **Les transformacions a la zona republicana:** Dimissió de Giral i nou govern de **Largo Caballero** (setembre de 1936 a maig de 1937) amb un govern d'unitat (recupera els poders, suprimint les juntes i comitès. A mesura que augmenta l'ajuda soviètica, es fa més fort el domini dels comunistes (PCE, PSUC...) Els anarquistes actuaven autònomament, continuant amb l'objectiu de fer la revolució alhora que la guerra. Això provocarà els **fets de maig de 1937**. Serà el final del sector més radical (CNT, POUM), la unificació de les milícies en l'Exèrcit Popular i el final de les col·lectivitzacions.

- **La violència i la repressió a la reraguarda: A la zona republicana:** Persecució i repressió irracional als grups polítics i socials contraris. / Profund anticlericalisme / En els primers mesos *patrulles de control* (sota control de les organitzacions antifeixistes) / **A la zona insurrecta:** repressió exercida per l'exèrcit. Política de terror i neteja. Es creu que hi va haver més de 130.000 morts per la repressió a reraguarda en les dues zones.

- **Les transformacions polítiques a la zona rebel:** La mort de Sanjurjo deixa sense cap visible. **Junta de Defensa Nacional** de Burgos. Es proclama a **Franco cap d'Estat i Generalíssim dels exèrcits** (1 d'octubre del 36) amb els **primers decrets per eliminar l'obra educativa, agrària i prohibir partits i sindicats** (a excepció de la Falange i la Comunió Tradicionalista). / **Decret d'unificació** construint el partit únic, **Falange Española Tradicionalista y de las JONS**, sota la presidència del propi Franco (poder absolut). / **Suports ideològics:** el **pensament falangista** (base doctrinal), el **carlisme** (tradicció i catolicisme) i el **conservadorisme monàrquic**. I el suport incondicional de la jerarquia catòlica.

- La guerra civil a Catalunya: col·lectivitzacions, la revolució social i les lluites pel poder (fets de maig del 1937).

A Catalunya, amb la derrota dels rebels neix un nou organisme de poder, el **Comitè Central de Milícies Antifeixistes de Catalunya** (fins l'1 d'octubre de 1936) serà substituït per un **govern d'unitat** amb **Josep Tarradellas** com a conseller primer i **Lluís Companys** com a president de la Generalitat.

- Des d'un primer moment esclata una forta **polèmica:** La **CNT** i el **POUM** defensaven *fer la revolució alhora que la guerra*, i el **PSUC**, la **UGT** i **Esquerra Republicana de Catalunya** eren partidaris de *guanyar primer la guerra i ajornar la revolució*.

- La **revolució consistia** amb la **col·lectivització** espontània de l'economia, amb autogestió obrera. Els primers mesos una forta expansió. Es crea el **Consell d'Economia de Catalunya**, i es fa el **Decret de col·lectivitzacions i control obrer d'indústries i comerços**. Altres accions revolucionàries... la municipalització dels ajuntaments, legalització de l'avortament...

- **Els fets de maig de 1937:** enfrontament armat a la ciutat de Barcelona entre les forces anarcosindicalistes (**CNT-FAI**) i el **POUM**, d'una banda, i les forces de la **Generalitat** i militants del **PSUC** i de la **UGT**, de l'altra. Es tractava de la revolució o la guerra, la tensió havia provocat alguns assassinats. La lluita comença pel control de la Telefònica i s'estendrà durant sis dies, amb més de 500 morts. El govern central hi envia 5000 guàrdies d'assalt. El govern de la Generalitat perdrà competències de seguretat. El **POUM** es va disoldre, Largo Caballero serà destituït i apartat del govern, que passarà a **Juan Negrín** (socialista, però favorable als comunistes) sense cap anarcosindicalista. El domini dels comunistes (PCE) serà total. S'atura el procés revolucionari (es desfan les col·lectivitzacions de l'Aragó)

5: El franquisme (1939-1975)

- Gènesi, fonaments ideològics i naturalesa del règim franquista.

-El pensament de Franco: Militar africanista / Identificant **pàtria i catolicisme** / **Nacionalisme** espanyol agressiu / els liberals, els maçons, els anarquistes, els jueus, els socialistes i els comunistes són els enemics d'Espanya / uniformització castella / rebuig a les diferències i els separatismes / Valora negativament la democràcia, creia en la **unitat, l'autoritat i la jerarquia**.

- La naturalesa del règim franquista: Dictadura personal / Unipartidisme / Domini absolut dels vencedors / En els primers anys fort contingut **feixista i totalitari** / Submissió al **cabdill** / **Repressió** dels desafectes

- Els suports: **Exèrcit** (amb Guàrdia Civil i forces de seguretat, el **poder dissuasiu**), **Església (poder legitimador)**, concordat de 1953, Franco **dret de representació** en la tria dels bisbes/ Una part de l' Església catalana és hostil –exili de del cardenal Francesc Vidal i Barraquer), **Falange, poder organitzador (Pilars ideològics**, cos burocràtic en els inicis, **propaganda i organització/ control del sindicat vertical** / Integrat al **Movimiento Nacional** que substituir la FET y de las JONS), **Carlins** (tradicionalistes), **la dreta conservadora** i la **majoria silenciosa, majoria absent o franquisme sociològic**.

- Les principals etapes polítiques del franquisme

- La fase totalitària (1939-1959) *Amb retrocés econòmic, involució ideològica, duresa i repressió:* **La segona guerra mundial 1939-1945** (Neutralitat entre 1939 i 1940, No-bel·ligerant però amb simpatia per l'Eix, enviament de la **Divión Azul** fins 1942, que torna a ser neutral / Per mostrar millor imatge convoca unes **Corts** el 1943 i aprova el **Fuero de los Españoles** el 1945, amb drets i llibertats supeditades al règim.) / **L'aïllament internacional 1945-1950** (últim reducte europeu del feixisme / Boicot de la ONU i retirada d'ambaixadors/ Neteja del règim amb la Ley de Sucesión de 1947, que proclama Franco cap d'Estat a perpetuïtat, i Espanya com un regne, amb Consell de Regència i Consell de Regne, el rei el triaria Franco.) / **La guerra freda 1950-1959** (L'anticomunisme uneix a EE.UU. i Franco / L'aïllament acaba / 1952 entra a la UNESCO / **1953 Pactes de Madrid**, bases per ajuda econòmica / 1955 entra a la **ONU** / 1958 es promulga **Ley Fundamental de los Principios del Movimiento** amb participació a través de *família, municipi i sindicat*.

- La fase tecnocràtica (1959-1969): Els tecnòcrates, modernització econòmica i social/ Canvis polítics (**Ley de Prensa** de 1966 o **Llei Fraga**, que elimina la censura prèvia; la **Ley de Libertad Religiosa** de 1967, tolerant amb altres religions; la **Ley Orgánica del Estado** de 1966, on s'establia la separació Cap d'Estat i president de govern, elecció del terç familiar a les Corts –només homes i dones casades, i podien triar dos procuradors per província, no afiliats a cap associació política- ; El 1969 Franco nomena successor a Joan Carles de Borbó.)

- La fase de descomposició del règim (1969-1975): Delegació de més poder a Carrero Blanco / Distanciament progressiu de l'Església/ Descontent pel **procés de Burgos** contra ETA/ Acció terrorista de **FRAP i ETA** /Divisió en el franquisme entre **immobilistes i aperturistes** /S'aprova la **Ley General de Educación de 1970** / **1973 assassinat de Carrero Blanco** / Nou president de govern **Carlos Arias Navarro** / Execució de **Salvador Puig Antich** el 1974 / 1975 execució de 5 militants del FRAP i ETA . / 20 de novembre Mor Franco.

- Evolució econòmica i demogràfica.

-Demografia: El conflicte de la Guerra Civil provoca més de un milió de morts. / 300.000 exiliats / Mortalitat a la dècada dels 40 (fam, malalties...males condicions de vida). / Caiguda de la natalitat en els primers anys del franquisme. / Retorn al camp. / Passada la postguerra hi ha decreixement de taxes de natalitat i de mortalitat. Als anys 60 creix la natalitat. / **Moviments de població:** Als anys 50 èxode del camp a les ciutats industrialitzades i a finals a l'Europa desenvolupada. **La migració interior** a Catalunya, Madrid, País Basc...(problemes d'habitatge, barraquisme...especulació urbanística) / **Migració exterior:** A Amèrica llatina entre 1940 i 1950 (dos milions) i a partir de 1959 fins 1973 a Europa.

- La població activa: Augment dels sectors industrial i serveis. La del camp es redueix a la meitat.

- Evolució econòmica: (*Mireu l'esquema general*) **La llarga postguerra (1939-1959):** Crisi i Autarquia (1940-1950) Dècada dels 50 / **Expansió i crisi (1959-1975)** Pla d'estabilització, tecnòcrates, Plans de desenvolupament, turisme, ma d'obra emigrant, inversions estrangeres... Crisi (1973-1975)

- Evolució del moviment obrer.

-Als primers anys hi ha poca conflictivitat obrera a causa de la repressió. Als anys 40 primeres vagues. L'any 1951 vaga dels tramvies a Catalunya. Clandestinitat absoluta.

-Als anys 60: creixent activitat laboral. PCE, PSUC, CCOO de Marcel·lí Camacho (1962), UGT, USO, CNT.

- La repressió i la resistència. Els intents de desnacionalització i repressió cultural de Catalunya.

-La repressió franquista: Ley de Responsabilidades Políticas 1939 i Ley de Represión de la Masonería y el Comunismo de 1940, sotmesos a la jurisdicció militar. / 10.000 afusellaments entre 1939 i 1945. / Als anys 60: 1963 execució de Julián Grimau (comunista, per delictes de Guerra Civil). / creació del TOP (procés 1001 contra CC.OO.) / També es va depurar funcionaris públics (a Catalunya 25.000 depurats) / repressió cultural (llibres de text, tergiversar la història, propagar valors conservadors).

- La repressió a Catalunya: La *imposició d'un nacionalisme espanyol unitari*, eliminant totes les nacionalitats existents. Repressió de tots els senyals específics de la identitat catalana (derogació Estatut; prohibició de la llengua catalana en el seu ús públic; Prohibició, els primers anys, dels símbols senyera, sardana, terminològic,, monuments, topònims, i social, associacions catalanistes...) / Fou **afusellat el president de la Generalitat Lluís Companys**, lliurat pels nazis a Franco. / la resistència de molt catalans va atenuar aquestes prohibicions...i va mantenir viva la llengua.

-L'oposició al franquisme:

- L'oposició durant la fase totalitària (1939-1959): *Activitat clandestina* (PCE, PSOE, CNT) no es va aturar, amb *vagues* (1943 a Catalunya, 1947 al País Basc) / Els grups monàrquics, amb el manifest de Lausana de Joan de Borbò. / Els maquis o guerrilla, amb l'intent d'ocupar la Vall d'Aran (1944) / a *la dècada dels 50 es renuncia a la pràctica violenta*, la transformació social i generacional, amb l'impuls de l'actuació opositora de les universitats i a les empreses amb *aprofitament d'eleccions a enllaços sindicals i jurats d'empresa*, embrions de les Comissions Obreres dels 60. L'acció més important és la vaga dels tramvies de 19851./ **A Catalunya entre 1939 i 1959:** Josep Irla nou president de la Generalitat a l'exili, l'any 1954 serà Josep Tarradellas. / **A l'exili tasca de normalització cultural i difusió del fet català** (Josep Trueta, Pau Casals). **A l'interior, Front Nacional de Catalunya** el 1939, el **Moviment Socialista de Catalunya** el 1945; gran importància dels comunistes del **PSUC**; els anarquistes amb violència (moren al 1960 em **Quico sabaté** i **Ramon Vila**, 1963); a la dècada dels 50 **Jordi Pujol** creà el **grups CC (Crist-Catalunya)**

- L'oposició en la fase tecnocràtica (1959-1975): El 1962 el **Col·loqui de Munic** / **Als anys 60** l'oposició augmenta (entre el moviment obrer, entre els estudiants universitaris); augmenten les accions terroristes ETA i FRAP. A *la clandestinitat* el **PCE** (Santiago Carrillo) i **PSOE** (Felipe González des de Suresnes, 1974). Es creen **La Junta Democràtica** de 1974 del PCE i la **Plataforma de Convergència Democràtica** del PSOE, en 1975. / **A Catalunya entre 1959 i 1975:** El **Fets de Palau** amb Jordi Pujol (presó i tortura) al 1960; El partit més important de la clandestinitat a Catalunya va ser el PSUC; el sindicat obrer més decisiu era Comissions Obreres (nascudes a Astúries al 1962) amb Marcelino Camacho. / L'oposició popular amb iniciatives culturals, renovació pedagògica (Associació de Mestres Rosa Sensat, Cavall Fort... Nova Cançó, Omnium Cultural... // La creació de l'**Assemblea de Catalunya**, 1971. Luitar pel final de la dictadura i a favor de la democràcia: **llibertat , amnistia, Estatut d'Autonomia i solidaritat** amb els pobles d'Espanya.

- L'evolució de la condició femenina

- Es deroguen tots els avenços en la legislació matrimonial de l'època republicana.
-Sotmesa jurídicament a l'home (codi civil).

6: La transició i la democràcia (1975-1986)

- La transició de la dictadura a la democràcia (1975-1982)

- **El govern de Carlos Arias Navarro (1975-1976)** Oposició (Junta Democràtica i Plataforma de Convergència democràtica, Assemblea de Catalunya...vagues i manifestacions) Repressió ("fets de Vitòria")

-**Època d'Adolfo Suárez (1976-1981):** Reformisme (**Llei de Reforma Política**, 1977, novembre aprovada per les Corts, el desembre per un referèndum) Legalització de partits (PCE, PSOE) i desmantellament de les institucions franquistes (sindicat únic i el Movimiento Nacional). Primeres eleccions lliures 15 juny 1977 (victòria de UCD), es crea una Assemblea Nacional Constituent // **Consens econòmic: Pactes de la Moncloa** (crisi econòmica, inflació, fugida de capitals, atur...Millorar relacions laborals, limitació salarial, creació de l'INEM, política d'ocupació, reforma fiscal) // **Consens polític: Constitució de 1978:** Comissió parlamentària (Jordi Solé i Tura, Miquel Roca i Junyent, Manuel Fraga...)/ Nació espanyola, nacionalitats (catalana, basca...) el PNB no va acceptar la Constitució. / Estat social i democràtic; monarquia parlamentària, amb autogovern de les nacionalitats (nacionalitats històriques: Catalunya, País Basc i Galícia) i regions./ Estat laic /Drets civils / Senat i Congrés de Diputats / Divisió de poders/ Tribunal Suprem, Tribunal Constitucional, Defensor del Poble/ Drets: igualtat home-dona, habitatge digne, a l'educació, a la salut i sanitat, al treball.../Estat laic.

- **Estatut d'Autonomia de 1979:** Antecedents demanda d'autonomia (Assemblea de Catalunya, Consell de Forces Polítiques de Catalunya, Assemblea de Parlamentaris de 1977, retorn de Tarradellas / Comissió de parlamentaris avantprojecte de Sau, 1978 / Retocat i aprovat al Parlament espanyol / Referèndum a Catalunya (75% a favor)/ **Estatut d'autonomia de 1979:** Dret civil català, nacionalitat catalana i autogovern a través de la Generalitat/ **òrgans de poder** (*Presidència, Parlament de Catalunya i Consell de la Generalitat*) *Tribunal Suprem de Justícia de Catalunya i Síndic de Greuges i de Comptes/ Competències: exclusives(cultura, dret civil...) concurrents(dins del marc legal estatal...agricultura) plenes (executen però no legislen)*

Al mateix temps, l'estatut de Gernika.

-Una **democràcia amenaçada: 1979-1982.** Crisi interna de la UCD i Suárez/ crisi econòmica i política // terrorisme (ETA, GRAPO i el FRAP) i colpisme ("operación Galaxia", i el 23 F)//

- Evolució demogràfica i econòmica a Espanya i Catalunya

A l'esquema general (crisi, Pactes de la Moncloa... se supera la crisi a partir de 1985)

- Evolució política de la Catalunya autònoma (1980-1986).

- Època de Jordi Pujol i els governs de CiU (Recurs contra la "*Ley Orgánica para la Armonización de las Autonomías*".) Desenvolupament de competències (1983, Llei de Creació de la Policia Autònoma; 1983, Llei de Normalització lingüística; 1987, Llei d'Ordenació del Territori.)

- El govern del PSOE (1982-1986)

- **Una política socialdemòcrata (social-liberal): *Reconversió industrial*** (drassanes, siderúrgia i mineria i empreses de l'INI, sectors afectats pel tancament i privatització) / ***Reforma fiscal*** (augment d'impostos directes, i millor distribució) Permet mes prestacions universals (Estat del Benestar, sanitat, educació, sistema de pensions, subsidis assistencials...) ***Política d'ocupació***

-S'aconsegueix la **reactivació econòmica** (1986) gràcies a L'entrada a la CEE i a les inversions estrangeres

- Fi de l'aïllament internacional: OTAN (1986), CEE (1985)...

- **Política interior:** Estat del benestar/ Obres públiques/ Estat autònom (LOAPA)/ Política antiterrorista (Ajuria Enea/ GAL)